

sola/gimb/1/geo/1.test/material.odt

Delitev: regionalna-spec.regija/obča:-specifični procesi: fizična(matematična, geomorfologija-relief, klimatogeografija-podnebje, hidrogeografija-vodovje, pedogeografija-prst, biogeografija-živo)/družbena(demogeografija-prebivalstvo, geogr. naselij, gospodarska/ekonomska geogr. (agrarna, indus., geogr. prometa, turizma), politična geogr.)

preoblikovalni procesi: endogene sile/notranje/tektonika: rast gora, vulkani, potresi, gubanja, prelamljanja površja; eksogene sile/zunanje-površje: zniževanje gora, sonce, luna, temperatura, preperevanje, voda, veter  
zgradba zemlje: do 100km-litosfera-skorja(granitna plast-SiAl, bazaltna-SiMa), mohorovičičeva diskontinuiteta, do 400km-astenosfera-pudingasta(zunanji plašč-CroFeSiMa, prehodna plast, notranji-NiFeSiMa), tekoče zunanje jedro-barisfera, trdno notranje jedro-NiFe

teorija o tektoniki plošč-Wegenerjeva: pred 200 mil. leti razpade: Pangea na Lavrazijo in Gondavo, kasneje na »celine«. 50000km dolg sistem oceanskih hrbov, iz katerih prodira magma(razmikanje-konstruktivni stik in drsenje) in oceanskih globokomorskih jarkov(litosferske plošče izpodrivajo-subdukcija). na stikih so potresi in vulkani. kroženje. 2,5 cm/leto

mohoplasti: plasti, ki amplificirajo potresni sunek od hipocentra do epicentra

Gor.Himalaja: ko je Indija »trčila« v evrazijsko ploščo (71mil pñ colorized), San Andreas-Kalifornija-drsenje-potresi

Vroče točke: vulkan sredi litosferske plošče: s prem. litosf. nastane več otokov ob izbruhih (havaji, azori, galapagos)

Mladonag. gorstva-tektonsko aktivna: 2. loka: 1)-gubanje sred. evropa, dinarsko gorstvo, alpe, atlas-afrika do himalaje/[Z]-[V] in 2)-vulkanizem tihi ocean, kordiljere v Ameriki in [V] obalah Azije (Japonsko otočje, Filipini)

Staronag.: neaktivna: štiti (kanadski, gvajanski, brazilski, baltski, afriški, indijski, avstralski) in plošče (ruska, arabska, sibirski, ruska)

Korenine starih gorstev: z zun.proc.zniž.st.gor.: do 1500m nm: kaledonska gor.(britansko otočje, skandinavija), hercinska([Z] in [S] Evropa)

Potresi: vulkanski in tektonski(močnejši) Richterjeva-magnit.-9 stopenj. Epicenter, Hipocenter, Prelom. Seizmologija. Evropska makroseizmistična lestvica/EMS-intenziteta/škoda: 12 stopenj

Geološke dobe: **predkambrij**:zemlja nastane-4,6mrd-600mil.-nastajajo magmat&metamorfni kontin.-štiti in plošče, **paleozoik**:-227mil-kambrij,ordovicij,silur,derono,karbon,perm-kaledonska orogeneza/nast.sedi.skand.&norv. gor.-hercinska orog.=gorovje Hartz, **mezozoik**:-72mil-kreda,jura,trias-dinozavri/zawey!, **kenozoik**:**terciar**-5mil-alpidska orogeneza/nabiranje sedimentov/paleogen[paleocen,eocen,oligocen]-neotektonika/panonska kotl. /pogrezanje/neogen[miocen,pliocen]&**kvartar**:holocen-14000let,pleistocen:-2mil-ledene dobe[dandubij,günz, mindel,riss,würm], **Holocen**: sedajšna doba

Tetidina in Geosinklinala sta dve sedimentni plošči pod morjem iz skoljk in polžkov (-;

Orogeneza: gorotvorba:(-->/\antiklinala\bok\sinklinala/\<--), TETIS:morje,kjer so se nalagali sedimenti.[Alpidska]

Reliefni obrat/inverzni relief: po antiklinali teče reka in doseže jedro (^\^\_\^)

Slemenitev: Alpe: [Z]-[V], Dinarsko: [SZ]-[JV]

Razlamljanja: grudasta gorstva: če so pritiski iz več smeri: gorski čoki(dvignjeni) in kotline, tektonski jarki (\_-\_|\_|\_|\_|)

Vulkani: odpiranje,subdukcija:vulkansko žrelo=krater,magma na površju=lava,vulkanski pepel. Aktivni/neak. Gejziri!

Birotektonski razv.zem.: permanentna teor.: vse=od začetka enako, te.krčenja: hlajenje-skorja je prevelika, t.

pogoltanja: magma kroži in skorja odpada, gutenbergova teor. pretakanja: prakont.je ves čas drsel, Wegenerjeva, teori. o tektoniki plošč: pod morjem se plošči odmakneta, magma prodira ven in se trdi v ^ po slojih (islandija)

Epirogeneza/celinotvorno::gubanje cele zemeljske skorje (~/\~/<--pritisk-izbruh magme~/\~/) geosinklinala/geoant.

Transgresija morja-morje gre na kopno, Regresija-kopno se dviga, morje odteka

Procesi v gorah: drsenje prepeline-meljšiče, solifukcija-pobočje drsi po ledeni poskvi, permafrost-pod zemljo=led, badlands-ko ostane le še kamen, erozija-glodanje vode, denudacija-ploskovno razgladanje, akunulacija-nalaganje materiala, Vindgar: |\_| soteska => V soteska azradi vode

Procesi na pobočjih:Melišča, Podor (zemlja se usuje in pusti kamenje za seboj), plaz, usad(mali kos zemlje se odtrga, za seboj pusti ZEMLJO), solifukcija(zgodnje poletje-z vodo napojena zemlja polzi dol po še ne odmrznjeni)

Kanjoni: Voda gloda globlje, nekje zglođa več, saj je kamnina bolj voljna.

Preperevanje: kemično(raztap.apnencev/korozijska)/mehanično(temperatura,potresi)/biološko(rastline, korenine)

**Rečna** erozija-srednji tok-na zunanjem delu ovinka, akumulacija pa na notranjem, Korita, Kanjon, Brzice, Teras

Delta: Reka se razveji pred izlivom **Vadi**: reka v puščavi s široko strugo erodira

Prodorna dolina: Iz doline reka zareže v gorovje

Poplave v srednjem toku => mrtvi rokavi, ko reka spet teče naravnost in ostanejo ovinki (^\^ => -----)

Vršaj: ravna rečna dolina v srednjem toku, ko reka priteče izmed dveh hribov, polja, saj je prepojena zemlja.

Fluoglacijo: rečnoledeniške terase: ledenik se zlepi s prodrom v kotlini-pliocen => otoplitev-prod odnese \-/ => \\_/

Ujeti neander: ko iz prehoda iz višjega v srednji tok voda gloda tla reke

Prodorna/antecedentna dolina: večna soteska; ko reka prereže gorovje-primer: reka Ind

Izgonska struga: reka teče po puhlici&jo pobere&se akumulira ob strugi. \_-~=-\_ => \_/~\_. Reka Pat, Rumena reka

Rečne terase: Reke se ožajo in delajo »lijakaste« struge, vedno ožje.

**Ledeniški relief:** Kleistocen, Kenozoik, Paleozoik: fjord, fjel, drumlin, ekser, sandr, pradoline, balvani, krnica, led. dolina, čelna kotanja, grbina, morena, PERIGLACIALNI proces=na obrobju ledenika

fjord: U slana rečna dolina. izdelava: V => \led./ => morje ga stopi -\\_/ - oz. U dol. **fjell:** planota ob fjor. (zglajene gore)

grbine: »otočki« v jezeru v smeri ledenika (trdnejša kamnina, ki=ledenik ni zgladil) **drumlin:** >[led]>(drumlin)>

groblja/morena: material, ki ga ledenik rine **ekser:** material, premaknjen zaradi podledeniške vode

sandr: ravna podlaga, rodovitna tla \_\_\_\_\_[>led>]-.-.-.:\_-.- **pradolina:** suha struga reke iz kleistocena

krnica: sneg pada v V dolino=>led=>\\_/ oz. |\_| oz. U . Lahko se napolnejo z vodo (slap). Na robu je prag.

čelna kotanja: ledenik izpodrine podlago **morene:** čelne bočne talne

**Kras:** Siga: prevleka na skalah v jami **Lehnjak/travertin:** kemično enak karbonat Sigi, na površju, luknjičav, lažji

Kraške globeli: Vrtače-lijak-voda teče proti sredini Udorne vrtače/koliševke: ko se udre jamski strop-strme stene,

Uvale, Kraška polja (dna iz dolomitov, glin)

Kraški izviri: izvir ponikalnic, poniknejo v Požiralnike/ponori ali pa vrtačasti požiralniki-ponori

Kraška polja: dinarska slemenitev [SZ]-[JV], nastanek: ugrezjanje, Suha: rodovitna-redko poplavljen, Vodna (majhen

naklon): Popolna: (vsa reka iz enega kraškega izliva, reka Unica@planinsko polje)&nepopolna: razni izviri

Kraške jame: Vodne (vedno), Suhe (če se voda umakne), Popolne: vodne&suhe (postojnska-ponor Pivke)

Estavela: Ponor/požiralnik: občasno bruha/sesa **Kapniki:** stalaktit \, gmit \, gmat || **Obrh/kropa:** kraški izvir

Žlebiči, Škraplje (zelo razpokan kamen), Škavnice (na enem mestu je apnenec šibkejši, voda ga odnese-nekajm. jezerce)

Kotličiči: majhne kamnite vrtače **Konte:** velike kamnite vrtače-meljišča, kamenje se SIPA!

**Brezno:** razpokan apnenec, vanj vteka voda **Stožčasti KRAS;** ---- => -.-.- => ^-^-^- => |\_|\_| (iz razpok do stožcev)

**Vetrni/Eolski r.:** vetrna/eolska erozija=KORAZIJA, deflacija: odpihanje, vetrna akumulacija

Puščave: suho/aridno podnebje (<250mm/leto), polsuho/semiaridno-250-500mm/leto nastanek: 1) subtropski visoki

zračni pritisk: Sahara 2) hladni morski tokovi: atacama@[J]Ameriki&Namib@Afriki 3) Zavetrne strani gorskih

pregrad&globoko v notranjosti celin: Ameriška obalna gorstva&notranjost Azije skica: ~~~-vlaga/\fen-suša-

puščava 4) človek z nesmotrnim delovanjem oz. dezertifikacijo/širj. pušč.-Sahel-prekom.paša&izčrp. 8-)

Sipine: Veter, noseč material-pesek, se zadene ob oviro in ga odloži **Barhani:** polmesečne sipine, krajci so hitrejši.

Gobaste skale: veter je najmočnejši na dveh metrih višine. **Rdeči dež:** Ko v Evropi sneži rdeč pesek iz Sahare.

Erg/peščena pušč. (sipine, pesek)-redka-Namib **Serir/Kamnita p.:** gruščnata-veliko deflacije **Hamada/skalnata:** gore

Puhlica: droben sediment, nast.: vetrno delovanje, nanosi iz puščav&drugih zemlja, izvir černo-zjoma/najb.rod.prsti

Oaze: največ na [S] Sahare **Dine:** peščene sipine izven puščave (Kreta)

Obrazija: **Rečna/Morska** erozija **Živi klif:** klif, spodmol, abrazijska polica (pod vodo) **Mrtev:** klif, ŽALO (onemogoča

dostop morja do klifa da bi delalo spodmol), morje **Podolžni tip obale:** dalmacija: otočje slemeni z gorovjem

Prečni/Riaški tip obale: Gore so pravokotne na obalo [Kopno]E(gore/rti)~~~~~ **Fjordski tip:** na nordijskem

Estuarski/lijakasti tip: pristanišča, reka se izliva in širi, plima poveča ustje **Lagunski:** Benetke: I => L => C => U => O

Koralni tip: 25°C **Atoli:** koralni otoki, sredi katerih je laguna

Kako nastaja marmor? Z metamorfozo.

Kaj se dogaja pri denudaciji? Razglabljanje površja, s površinskim izpiranjem tal.

Opiši nastanek antecedentnih dolin? Reka vreže strugo v antiklinalo.

V kakšnem primeru nastane slepa dolina? Ko reka teče po neprepustni (flišni) podlagi in nato preide na prepustno

(apnenčasto), na kar počasi ponikne v tla in se tako dolina nenadoma konča.

Ali je siga lehnjak? Ne.

Kapniki, ki rastejo iz tal kraških jam so \_\_\_\_\_ stalagmiti \_\_\_\_\_

Ali drži trditev, da je rečno-ledeniška terasa posledica globinske erozije in akumulacije? Ne, je nam reč posledica

izmenjavanja bočne erozije in akumulacije z globinsko erozijo.

Ali je magma, ki potone v Zemljin plašč gostejša od magme v okolici? Redkejša.

Kakšna kamnina je prodnik iz tonalita? Sedimentna.

Pravilno poveži. ščit, plošča=predkambrij; hipocenter: skorja, plašč; korozija=kemično preperevanje; erg=puščave.

Obkroži črko pred pravilno trditvijo! **V Italiji je prisotna epirogeneza,** Granit=sedimentna kamnina, Pangea=Terciar.

Kaj dobimo, ko se sprime grušč? Brečo.

Kako imenujemo vrtačam podobne oblike na dnu kraških polj? Ponori.

Kdaj je kraško polje popolno? Kadar voda, ki teče po njem, izvira le iz enega samega kraškega izvira.

V čem se vršaj razlikuje od delte? Vršaj je v srednjem toku (preliv iz zgornjega v srednji), delta pa v spodnjem toku

(izliv v morje). Delta je le bolj razvejana reka, Vršaj pa je dejansko prepojena zemlja.

Puhlica se danes pojavlja tudi v delih, ki so bili nekoč pod ledom. NE.

S pomočjo skice dopolni stavke! Izvirne grape je led erozijo preoblikoval v krnice. V njih so pogosto jezera. Okruženo

gradivo, ki ga ledenih nosi s seboj in odlaga, imenujemo morena.

Kaj je esker in kako nastane? Esker je stara čelna morena, ki jo je preoblikoval ledenik s tem, da jo je »povozil«.

Pred koliko stoletji bi prišli peš v Stockholm, če bi pot začeli v Edinburgu? Pred 120 stoletji.

Slikam, označenim s črkami a,b,c pripiši ustrežno geološko obdobje in jih s tem razporedi! a3)po poledenitvi-  
HOLOCEN b1) pred poledenitvijo-PLIOCEN c2) med poledenitvijo-PLEISTOCEN.

Ali so dna oceanov starejša ali mlajša od osrednjih delov kontinentov? Mlajša.

Razloži, zakaj so velikokrat vulkani na robovih oceanov? Zato, ker so tam stiki litosferskih plošč in poteka subdukcija  
oceanske plošče pod kontinentalno. Zaradi vzgona se zgornji del skorje pretrga in magma izbruhne v obliki lave.

Kaj sestavlja tektonsko neaktivna območja? Ščiti, plošče.

Kakšni kamni se ohranijo v zgornjih predelih melišč? Drobni kamni (pesek...).

Napiši prevladujočo smer drumlinov! S-J

Kako lahko poimenujemo sial? Granitna plast.

Zunanji ali zgornji del plašča je crofesima.

Poimenuj točko, v kateri je učinek potresa največji! Epicenter.

Kako imenujemo podlago, na kateri plava lupina,ovoj Zemlje? Astenosfera.

Kakšna slemenitev je značilna za Vzhodnoafriško višavje? S-J.

Opiši zakaj je tako! Zaradi razlamlanja vzhodnega dela afriške plošče. Nisem pa fix.

Kam se premika Jadranska plošča? Zakaj? Proti severu. Zaradi konstruktivnega stika z Afriško ploščo.

Kam, kako se ob prelomnici Sv. Andreja gibljeta Tihooceanska in Severnoameriška plošča? V severozahodni smeri,  
Tihooceanska plošča pa se giblje hitreje kot Sevenoameriška.

Kako imenujemo orogenezo, ki je potekala v mlajšem paleozoiku? Hercinska orogeneza.

V katerem geološkem obdobju naletimo na neotektoniko? V miogenu.

Oglej si sliko! Kako imenujemo obliko, ki je na levi strani in kako tisto na desni? [Tektonski jarek] [Čok].

Kakšna puščava je hamada in kako nastane? Hamada je puščava, ki nastane z deflacijo.

Kako imenujemo polmesečne sipine v puščavi? Barhami.

Drugo ime za peščene sipine na morski obali? Dine.

Kaj je glavni vzrok puščave Takla Makan v notranji Aziji? Lega za gorami --> navzdol piha FEN => suh, topel veter.

Opiši in nariši nastanek pradolin! Pradolina nastane, ko reka naleti na ledenik in zato spremeni svojo smer.